16. *Richkov P.* Zahidnoukrains'ki mista-forteci XVI-XVIII stolit' / *Petro Richkov* // Pam'jatki Ukraini. – # 2. – 1990. – S. 20-22.
17. *Semenov-Tjan-Shanskij V. P.* Rajon i strana / *V. P. Semenov-Tjan-Shanskij*. – M.; L.: Gos. izd-vo, 1928. – 312 s.
18. *Semenov"-Tjan"-Shanskij V.* Tipy mestnostej Evropejskoj Rossii i Kavkaza. Ocherk" po fizicheskoj geografii v" svjazi s" antropografiej / *Veniamin" Semenov"-Tjan"-Shanskij*. – Petrograd": Tipografija M. M. Stasjulevicha, 1915. – 113 s.
19. *Sulkovskij I. M.* Kitajgorod" Ushickago uezda / *I. M. Sulkovskij* // Podol'skija eparhial'nyja vedomosti. – 1889. – # 28. – S. 642-652.
20. *Turovskij R. F.* Kul'turnye landshafty Rossii / *R. F. Turovskij*. – M.: Institut nasledija, 1998. – 210 s.
21. *Carenko S. O.* Principi ta metodi upravlinnja rozvitkom istorichnih mist na prikladi Podillja : avtoreferat disertacii na zdobuttja naukovogo stupenja kandidata arhitekturi: 18.00.01 / *Carenko Sergij Oleksandrovich*. – K., 2000. – 22 s.
22. *Chubinskij P. P.* Trudy jetnograficheskо-statisticheskoj jekspedicii v Zapadno-Russkij kraj / *P. P. Chubinskij* // Jugo-zapadnyj otdel: materialy i issledovanija, sobrannye P. P. Chubinskim. – SPb., 1872. – T. VII. – Vyp. 1-6. – 337 s.

Резюме:

В. Воловик. ЭТНИЧЕСКИЙ СТРАТ И РЕГИОНАЛЬНЫЕ КОЛОНИЗАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ.

В статье проанализировано этнический страт в рамках стратификации регионального этнокультурного ландшафта (на примере Подолья) и раскрыто роль колонизационных процессов в формировании этнокультурного региона. В исследовании отмечено преимущество междисциплинарного подхода, с учетом современных достижений антропогенного ландшафтоведения, истории, археологии, этнологии. С использованием теоретико-методологической базы этнокультурного ландшафтоведения раскрыто предпосылки формирования этнокультурных ландшафтов Подолья. Этнический страт рассмотрен от X до начала XX столетия в контексте разных типов колонизации: военной, городской промышленной (мирной), земледельческой сельской, монастырской. Временное ограничение страта связано с утратой этничности региона в 30-40-х годах XX века, когда на смену этнокультурным пришли "классические" антропогенные ландшафты. В качестве идентификаторов этнокультурного региона остаются только артефакты и ментифакты. Особенностями формирования страта Подолья есть его геоэкотонное и фронтирное расположение, что определило соответствующие региональные типы колонизации. Временное развитие этнического страта напрямую связана с формированием поляризованной структуры этнокультурного ландшафта. Его субстрат представлен комплексом объектов историко-культурного наследия, особенностей планирования местечек и сел, региональной топонимики. Для периферии исследованного региона стратификация этнокультурных ландшафтов имеет полиэтнический характер и формируется с учетом достижений местных этносов в функционирование и эволюцию ландшафтных комплексов. В статье указано важную роль физико-географических факторов для формирования каркасных этнокультурных ландшафтов, в первую очередь – сельских.

Ключевые слова: этнический страт, этнокультурный ландшафт, колонизационные процессы, Подолье.

Summary:

V. Volovyk. ETHNIC STRAT AND REGIONAL COLONISATION PROCESSES.

The article analyzes the ethnic strat within stratification the regional ethnocultural landscape (for example Podillya) and revealed the role of colonization processes in the formation of ethnocultural region. The study noted the advantage of an interdisciplinary approach, taking into account the latest achievements of anthropogenic landscape science, history, archeology, ethnology. Using the theoretical and methodological basis of science ethnocultural landscape revealed the formation of ethnocultural landscapes of Podillya. Ethnic strat examined by X to the early twentieth century in the context of different types of colonization: the military, urban and industrial (peaceful), rural farming, monastery. Temporary restriction stratum associated with the loss of ethnicity in the region of 30-40 years of the XX century, when came to replace the ethnocultural "classic" anthropogenic landscapes. As ethnocultural identity of the region are only artifacts and mentifakts. A feature of formation of the stratum has its Podillya geoekotonic and frontier location that has defined the relevant regional types of colonization. Temporary development of ethnic stratum is directly related to the formation of the polarized structure of ethnocultural landscape. Its substrate is represented by a complex of historical and cultural heritage, especially planning small towns and villages, regional place names. To the periphery of the study area stratification of ethnocultural landscape has formed a multi-ethnic character and taking into account the achievements of local ethnic groups in the functioning and evolution of landscapes. The article indicates the important role of physical and geographical factors for the formation of ethnocultural landscape framework, in the first place – rural.

Key words: ethnic strat, ethnocultural landscape, colonisation processes, Podillya.

Рецензент: проф. Свинко Й.М. *Надійшла 21.01.2015р.*

УДК [911.372:711.4-043.86]:332.122.62 Валентина ОЛІЙНИК

ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПЦІЙ МІСТОБУДУВАННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПРИМІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

В статті проаналізовані основні концепції містобудування, їх становлення від фрагментарного характеру дослідження міст, концепцій "міста-саду", "промислового міста" до основних сучасних концепцій "демоекосистеми" та теорії "системи населених місць". Виділені три періоди еволюції містобудівної теорії та надана їх

коротка характеристика. Висвітлено новий напрям у розвитку містобудування (у теорії і практиці) – районне розпланування. Виділений зв'язок еволюції містобудівних концепцій з розвитком, плануванням, розбудовою приміських зон.

Ключові слова: *концепції містобудування, приміські території, районне планування.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Міста є центрами інтелектуальної діяльності, торгівлі, культури, науки, продуктивної праці, соціального розвитку. Поряд з тим актуальним є питання стійкого розвитку міст, приміських територій, вибору концепцій, планування, містобудівного проектування агломерацій. Для успішного вирішення даної проблеми, на наш погляд, є сенс звернутись до аналізу основних концепцій містобудування, і поєднанню їх з розвитком приміських територій, що і формує мету роботи.

Актуальність теми. Зростання чисельності міських агломерацій в світі, їх соціально-економічна роль – характерна особливість розвитку продуктивних сил і розміщення населення. За оцінками експертів ООН 56% міського населення світу проживає в міських агломераціях. Міське населення збільшувалося значними темпами, особливо протягом 1960-х років−на 0.5 млн. чоловік щорічно. В агломераціях, як ніде інше, проявляються негативні екологічні явища, транспортні труднощі тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями агломераційних процесів займалися вчені: І. Бистряков, Ю. Георгієв Б. Данилишин, М. Долішній, С. Дорогунцов, Ю. Доценко, Ф. Заставний, Ш. Ібатуллін, С. Іщук, В. Ковалевський, О. Маринич, Я. Олійник, М. Паламарчук, Т. Пепа, М. Хвесик, О. Шаблій та інші.

Виклад основного матеріалу. Різноманітність урбанізаційних процесів в промислових країнах визвали необхідність вироблення в кінці 19 ст. загальносвітових концепцій розвитку міст. Активна індустріалізація, транспортні проблеми в містах спричинили виникнення такого явища як "криза міста", коли вперше стали відчутними негативні тенденції через зростання міст. В цей час концепції містобудування носили розмаїтий характер, не виділялись ні загальні тенденції, ні загальні підходи в розвитку міст. Проте поставали питання про реконструкцію, збереження історичних міст (або їх центральної частини), керування розвитком міст, які щоправда залишались поза увагою, держави, управлінців. Питання розвитку міста мали фрагментарний характер з боку філософів, санітарної служби, архітекторів та інженерів. Перша світова війна, зміни в політичній системі, розвиток промисловості на початку XX ст. викликали необхідність втручання та регулювання структури розселення та зростання міст. Лише в XX ст. виникає теорія і концепції містобудування.

Однією з перших концепцій, яка мала вплив на розвиток теорії міста, стала робота англійця Е. Говарда, автора концепції "міста-саду" (кінець XIX – початок XX ст.), яка протягом п’ятдесяти років слугувала засобом керування розвитком міст. Концепція "міста-саду" була основана на гуманістичних принципах співіснування людини і природного середовища. Концепція французького архітектора Тоні Гарньє (1901-1904 рр.) "промислове місто", містила новаторські ідеї та конкретні практичні пропозиції. Тоні Гарньє в своїй роботі приділяв велику увагу не лише типологічній структурі будинків, а й розвитку приміської зони – становлення містобудівних комплексів-ансамблів. Концепції "міста-саду" та "промислового міста" намітили майбутній чіткий розподіл типів розселення на "урбаністичне" й "дезурбаністичне", які в СРСР гостро проявили себе в 1920-30 р.р. В цей же час (1910-20 р.р.) вченими Р.Шмідтом (1910-1919 рр.) та П. Аберкромбі розробляється регіональний підхід до містобудування, який поряд з економічним мав важливе соціальне значення. Районне розпланування поєднувало в собі міське та приміське розпланування та підняття сільського розпланування до рівня міського (розробка Р. Шмідтом генерального плану Рурської агломерації − одна з перших у світі праць з районного розпланування). Дані концепції стали фундаментом для подальшого розвитку та впорядкування міста та приміської зони. Більш того, виходячи з проблеми вирішення регіональних завдань законодавствами окремих країн (Франції, Великобританії) на основі існуючих концепцій, видаються спеціальні закони.

Вітчизняні містобудівні концепції 1930-хр. носять "позастильову" естетичну організацію міста. Дані концепції мають більш художні архітектурні напрями ніж розселенські. Проте чим далі, тим більше починають проявлятися функціональні характеристики. Виникає необхідність покращення принципів забудови у великих містах у гігієнічному та соціальному планах. Виникає питання про загальні завдання розпланування "нової околиці" або нових поселень поблизу великих міст за принципами "міста-саду" [6]. Професор М. Диканський започаткував цікаві погляди як з проблем розселення, так і з проблем естетики міста загалом.

В Україні першим вченим, який комплексно досліджував проблеми містобудування, розвитку мережі міського транспорту та упорядкування структури міського господарства, став професор Г.Дубелір. ("Планування міст" (1910 р.), "Міські вулиці й бруківки" (1912 р.), "Планування соціалістичних міст та районів" (1930 р., 1931р.) Розглядається питання важливості не лише задоволення житлових потреб, шляхом своєчасного розвитку нових частин міста, а й зручне й швидке сполучення околиць із центром та розвиток околиць міста, тобта приміської зони.

Новим напрямком у розвитку містобудування (у теорії і практиці) постало районне розпланування. Так, у Діпромісті (спочатку в Харкові, а потім у Києві) під керівництвом Д. Богорада вперше розроблено й впроваджено у розпланувальній структурі Донбасу й Криворіжжя принципи районного розпланування (кінець 30-х років) [2]. У передвоєнний період відокремлюється українська наукова містобудівна школа (Д. Богорад, О. Касьянов, І. Малозьомов, О. Малишенко, А. Станіславський, П. Хаустов, Г. Шелейховський, О. Єйнгорн та ін.). На початку 30-х років теорії "урбанізму" і "дезурбанізму" поставили завдання глобального (у межах СРСР) розвитку системи розселення у цілому. В монографії "Планування міст" (Харків; К., 1931) П. Хаустов і Г. Шпаровський висловлюють низку цікавих зауважень щодо концепцій урбанізму та дезурбанізму "Характер міста... визначить і технічну організацію території, потребу виділити площу спеціального призначення, упорядковану, нарешті, визначить демографічні та побутові властивості людськості. Розмір міста та число його мешканців у майбутньому визначить земельні резерви, що їх треба знати для правильного планування" [14], тобто науковці твердо ставлять питання не лише про розвиток міста, а й приміської території.

Перший період еволюції містобудівної теорії (20-30-і роки), котрий може бути названий "соціальним функціоналізмом" (періодизація, запропонована І. Фоміним) на теренах України проявив себе в одному з перших в СРСР районному розпланувaнні Донецького вугільного басейну. Проте стихійне виникнення урбанізованих районів, непередбачене зростання міст, потреба територіального росту сельбищних поселень, погіршення громадського обслуговування й умов життя людини внаслідок некоординованого розростання функціональних зон та деформації меж міських районів, викликали необхідність до розвитку інших направлень, концепцій містобудування.

Виникають динамічні концепції розвитку міст, які пов’язані з другим періодом еволюції вітчизняної містобудівної теорії (30-60-ті роки) – "динамічне й регіональне містобудування". Проблема розселення знаходиться в прямій залежності від промисловості, енергетики і транспорту, бо зростання міст в основному залежить від розвитку існуючих і будівництва нових промислових, енергетичних і транспортних об'єктів. Характерною рисою даного періоду було швидке територіальне розростання повоєнного міста, "захоплення" містом приміських територій. Формуються два напрями вирішення питання щодо методів управління розвитком міста. Перший заснований на зменшенні територіального росту великого міста і потребував застосування обмежувально-адміністративних засобів (концепція "міста оптимального розміру", М. Баранов та ін.). Під поняттям "місто оптимального розміру" мається на увазі місто, у плануванні та забудові якого поєднуються якості великих і малих населених місць, а вартість споруди визначається найменшими витратами. Завдання створення міст оптимальних розмірів мало велике народно-господарське значення: розвиток приміських територій, створення малих міст, планування розселення, ефективне використання приміських природних ресурсів, створення різнопрофільних міст, регіональний розвиток території. Можливим засобом обмеження зростання чисельності населення та територіального розширення найбільших міст є також децентралізація розселення шляхом створення міст-супутників. Після другої світової війни велику увагу цьому питанню було приділено у Великобританії. Для розвантаження Лондона побудовано або значно розширено 8 міст-супутників.

В основі другого підходу лежить розуміння міста як організму, що об'єктивно розвивається. З часом концепція "міста оптимального розміру" втрачає актуальність, на перший план виходить концепція "міської структури, яка оптимально звивається" (В. Лавров та ін.). Чільне місце в цей період займають праці Д.Богорада, М. Дьоміна, Г. Заблоцького, Г.Фільварова, І. Фоміна та інших. Географ, вчений, практик у галузі планування територій Д. Богорад розпочав районну схему планування Донбасу, вперше в СРСР був розроблений проект планування сільського району Вовчанського [11]. Вчений так описує процес формування міської агломерації на основі великого міста: "велике, швидко зростаюче місто, виходить із своїх меж, розповзається, поширює свій вплив і розміщує свої матеріальні елементи

(підприємства, житлові райони, транспортні споруди, склади комунікації тощо) на прилеглих до нього територіях, перетворює економіку прилеглих населених пунктів і стимулює створення нових, які виконують містообслуговуючі та містодоповнюючі функції. Багато з навколишніх населених пунктів швидко зближуються з основним містом, перетворюються в його передмістя, частина з них потім включається в міську межу і входить до складу периферійних міських районів. Вплив міста поширюється таким чином на все більшу територію, система населених пунктів якої набуває характер міської агломерації" [1]. Також, у роботі І. Фоміна "Планування міських агломерацій" (Москва, 1967), одній з перших серед досліджень у цій галузі, на основі аналізу зарубіжного й вітчизняного досвіду, розглядаються умови формування й розвитку структури агломерацій, розселення в них, питання планувального регулювання промисловості й територіального росту агломерацій взагалі, організація розпланувальної структури й особливості містобудівного проектування агломерацій.

Отже, сучасний процес вивчення урбанізації стали розглядати як нову просторову форму соціального й економічного розвитку. Урбанізм з цієї точки зору не є збільшенням кількості міст чи їх розмірів, а стає утворенням та розвитком складніших просторових структур нового функціонального змісту. Чильне місце в даних концепціях займає вивчення, планування, проектування розвитком приміських територій.

Третій етап розвитку концепції міста (1960-80-ті роки), ознаменувався розробкою теорії розселення на системній основі. В умовах сучасного росту міста, його поліфункціональності виникає необхідність цілеспрямованості розселення населення. Системний, програмно-цільовий підхід до досліджень проблем розселення при визначенні територіально зближених груп населених місць став теоретичним обґрунтуванням для пошуку перспективних форм розселення й розробки довгострокової програми у вигляді Генеральної схеми як на теренах України, так і колишнього СРСР загалом (1975 р.).

Одною з найактуальніших сфер інтересів містобудівної теорії стала "система населених місць". Паралельно з роботами московської містобудівної школи (В. Бабуров, О. Гутнов, В. Давидович, В. Лавров, Г. Лаппо, І. Лежава, Ф. Лістенгурт, Н. Наймарк, І. Смоляр, М. Солофненко, В. Шквариков, З. Яргіна та ін.) відомі дослідження українських науковців М.Дьоміна, Г. Заблоцького, Г. Лаврика, В.Нудельмана, І. Родичкіна, В. Тімохіна, І.Фоміна [3,4, 5,7,9,10,11,15]

У 1980-их роках постає питання екологізації міст, розвитку в приміських зонах рекреаційних територій. Комплексний і системний підходи здобули теоретичне обґрунтування у концепціяї "демоекосистеми" сельбищного довкілля людини, запропонованої Г. Лавриком [8]. У 1990-х роках виокремлюються екологічна та культурологічна концепції розвитку міста, які тісно пов’язані і з розвитком приміських територій. Формується новий напрям – урбоекологія (В. Владимиров, 1982 р.). Екологічна проблематика зумовила розвиток середовищного підходу до вирішення планувальних завдань. Формуванню концепції середовищного підходу в Україні сприяли раніше розпочаті розробки рекреаційно-курортної проблематики та ландшафтної архітектури (роботи Ю. Бондаря, Т. Панченко, І. Родичкіна, І. Фоміна, В.Щербаня та ін.) [2, 8,13,14].

Висновки. "Криза міст" привернула увагу науковців до питання розробки концепцій містобудування. Відразу ж, в перших концепціях "міста-саду", "промислового міста", постає питання про одночасне вивчення міста та приміських територій їх ролі та функціонального призначення. Сучасні міста органічно пов’язані з приміськими зонами. Території, навколо міст, є резервом їх подальшого розвитку, місцем розміщення міст-супутників, місцем короткочасного і тривалого відпочинку великих мас міського населення, зоною розміщення багатьох життєво важливих комунальних і транспортних об'єктів. Тому приміські зони слід розглядати як складову частину єдиного з містом комплексом. Щоб забезпечити успішне планування і забудову міст, генплани їх розвитку та проекти планування приміських територій слід розробляти одночасно, про що закономірно свідчить проведений аналіз.

Література:

1. *Богорад Д.И.* Городские агломерации Украинской ССР. Основные положения и выводы / *Д.И. Богорад*. – К. : НИИСП Госстроя УССР, 1966. – 73 с.
2. *Владимиров В.* Теоретична спадщина української містобудівної школи / *В.Владимиров, А. Пучков* – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.alyoshin.ru/Files/publika/puchkov/pu_teo_mist.html.
3. *Демин Н.М.* Управление развитием градостроительных систем / *Н.М. Демин.* – К.: Будівельник, 1991. – 184 с.
4. *Демин Н.М.* Системные методы исследования в архитектуре и градостроительстве: Проблемы моделирования / Н.М. *Демин, Г И. Лаврик*. – М.: ЦНТИ, 1970. – 128 с.
5. *Заблоцкий Г.А.* Социология градостроительства / *Г.А. Заблоцкий*. – К.: КНУБА, 1983. – 68 с.

6. *Ковалевский Г.П.* Большой город и города-сады / С предисловием и под редакцией проф. Г.Д.Дубелира / *Г.П. Ковалевский*. – Киев, 1916. – С. 3-5.
7. *Лаврик Г.І.* Економіка проектування житла: Системні методи досліджеиня / *Г.І.Лаврик*. – К., 1972.
8. *Родичкин И.Д.* Человек, среда, отдых / *И.Д. Родичкин*. – К.: Будівельник, 1977. – 159 с.
9. *Рудницкий А.М.* Транспорт в планировке городов / *Рудницкий А.М.* – К.: Будівельник, 1976. – 354 с.
10. *Рудницкий А.М.* Управление городской средой / *Рудницкий А.М.* – Львов: Вісшая школа, 1985. – 106 с.
11. *Тимохин В.А.* Территориальный рост и планировочное развитие города / *Тимохин В.А.* – К.: Будівельник, 1989. – С. 21.
12. *Топчієв О.* Географія перед новими викликами і запитами (Український аспект) / *О. Топчієв, В. Нудельман, Л. Руденко* // Український географічний журнал. – 2012. – №2. – С.3-10.
13. *Фомин И.А*. Планировка городских агломераций / *И.А. Фомин* . – М., 1967. – 80 с.
14. *Фомин И.А.* Развитие городов в промышленных районах: Планировочные аспекты / *И.А. Фомин*. – М.: Стройиздат, 1974. – 112с.
15. *Хаустов П.* Планування міст / *П. Хаустов,Г. Шпаровський*. – Х.; К., 1931. – С. 19-20.

References:

1. *Bogorad D.I.* Gorodskie aglomeracii Ukrainskoj SSR. Osnovnye polozhenija i vyvody / *D.I. Bogorad*. – K.: NIISP Gosstroja USSR, 1966. – 73 s.
2. *Vladimirov V.* Teoretichna spadshhina ukraïns'koï mistobudivnoï shkoli / *V.Vladimirov, A. Puchkov* – Elektronnij resurs. Rezhim dostupu: http://www.alyoshin.ru/Files/publika/puchkov/pu_teo_mist.html.
3. *Demin N.M.* Upravlenie razvitiem gradostroitel'nyh sistem / *N.M. Demin*. – K.: Budivel'nik, 1991. – 184s.
4. *Demin N.M.* Sistemnye metody issledovanija v arhitekture i gradostroitel'stve: Problemy modelirovanija / *N.M. Demin, G I. Lavrik*. – M.: CNTI, 1970. – 128s.
5. *Zablockij G.A*. Sociologija gradostroitel'stva / *G.A. Zablockij* . – K.: KNUBA, 1983. – 68s.
6. *Kovalevskij G.P.* Bol'shoj gorod i goroda-sady / S predisloviem i pod redakciej prof. G.D.Dubelira / *G.P. Kovalevskij*. – Kiev, 1916. – S. 3-5.
7. *Lavrik G.I.* Ekonomika proektuvannja zhitla: Sistemni metodi doslidzheinja / *G.I.Lavrik.* – K., 1972.
8. *Rodichkin I.D.* Chelovek, sreda, otdyh / *I.D. Rodichkin*. – K.: Budivel'nik, 1977. – 159s.
9. *Rudnickij A.M.* Transport v planirovke gorodov / *Rudnickij A.M.* – K.: Budivel'nik, 1976. – 354s.
10. *Rudnickij A.M.* Upravlenie gorodskoj sredoj / *Rudnickij A.M.* – L'vov: Visshaja shkola, 1985. – 106s.
11. *Timohin V.A*. Territorial'nyj rost i planirovochnoe razvitie goroda / *Timohin V.A.* – K.: Budivel'nik, 1989. – S. 21.
12. *Topchiєv O.* Geografija pered novimi viklikami i zapitami (Ukraïns'kij aspekt) / *O. Topchiєv, V. Nudel'man, L. Rudenko* // Ukraïns'kij geografichnij zhurnal. – 2012. – #2. – S.3-10.
13. *Fomin I.A.* Planirovka gorodskih aglomeracij / *I.A. Fomin* . – M., 1967. – 80s.
14. *Fomin I.A.* Razvitie gorodov v promyshlennyh rajonah: Planirovochnye aspekty / *I.A. Fomin*. – M.: Strojizdat, 1974. – 112s.
15. *Haustov P.* Planuvannja mist / *P. Haustov,G. Shparovs'kij* . – X.; K., 1931. – S. 19-20.

Резюме:

Валентина Олейник. ЭВОЛЮЦИЯ КОНЦЕПЦИЙ ГРАДОСТРОЕНИЯ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ ПРИГОРОДНЫХ ТЕРРИТОРИЙ.

Проанализирован процес становлення и развития концепций и теории градостроения. Активная индустриализация, транспортные проблемы в городах, урбанизация способствовали развитию явления "кризиса города", что в свою очередь вызвало необходимость разработки мировых концепций развития города. Концепция "города-сада" Э. Говарда основана на гуманистических принципах сосуществования человека и природной среды в течение пятидесяти лет служила средством управления развитием городов. Концепция Т. Гарнье "Промышленный город" содержала новаторские идеи и конкретные практические предложения по структуре города, и развитию пригородной зоны. Отечественные градостроительные концепции 1930-х г. носят "внестилевую" эстетическую организацию города. Новым направлением в развитии градостроительства (в теории и практике) стало развитие районного планирования. В 1980-х годах возникает вопрос экологизации городов, создание в пригородных зонах рекреационных территорий и развитие рекреационной деятельности. Данный подход получил теоретическое обоснование в концепции "демоэкосистемы". В работе также рассмотрены и проанализированы три пери ода эволюции градостроительной теории. Современные города органично связанны с пригородными зонами. Территории, вокруг городов, являются резервом их дальнейшего развития, местом размещения городов-спутников, местом отдыха городского населения, зоной размещения многих жизненно важных коммунальных и транспортных объектов. Поэтому пригородные зоны следует рассматривать как составную часть единого с городом комплексом. Чтобы обеспечить успешное планирование и застройку городов, генпланы их развития и проекты планировки пригородных территорий следует разрабатывать одновременно.

Ключевые слова: концепции, градостроение, пригородные территории, районная планировка.

Summary:

Valentina Olijnik. EVOLUTION OF THE CONCEPT OF TOWN PLANNING AND THEIR INFLUENCE ON DEVELOPMENT IN THE SUBURBAN AREAS.

This paper analyzes the processes of formation and development of concepts and theories of urban planning. Active industrialization, transportation problems in cities, urbanization contributed to the development of the phenomenon of the "crisis of the city", which in turn made it necessary to develop world vision for the city. The concept of "garden city" E. Howard is based on humanistic principles of coexistence of man and the environment in the course of fifty

years, served as a means of managing urban development. Concept T. Garnier "Industrial City" contains innovative ideas and concrete practical proposals on the structure of the city, and the development of commuters. Domestic urban concept of the 1930s, the bear "nostyle" aesthetic organization of the city. A new direction in the development of urban planning (in theory and practice) has been the development of regional planning. In the 1980s, the question arises greening cities, suburban areas in the creation of recreational areas and the development of recreational activities. This approach has theoretical justification in the concept of "demoekosistems." The paper also reviewed and analyzed three periode to the evolution of urban planning theory. Modern cities are organically connected with suburban areas. Areas around the city, is a reserve for their further development, placement of satellite cities, a place of rest of the urban population area of placement of many vital utilities and transportation facilities. Therefore suburban areas should be considered as an integral part of a complex with the city. To ensure the successful planning and development of cities, master plans of development and planning projects in the suburban areas should be developed simultaneously.

Keywords: Concepts, Urban, suburban areas, regional planning.

Рецензент: проф. Свинко Й.М. *Надійшла 26.03.2015р.*

УДК 911.2:551.58

Наталія ТАРАНОВА, Павло ШУБЕР

ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КЛІМАТУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ПЛАТО

Висвітлюються проблеми періодизації історії дослідження клімату Тернопільського плато, наводиться перелік і хронологічні рубежі періодів його розвитку, описуються їх характерні риси. В історії вивчення клімату Тернопільського плато за спрямуванням та детальністю досліджень ми виділили 3 періоди, кожен з яких має особливі, специфічні риси. Перший період (друга половина XIX ст. – 1900 р.) здійснювався збір і накопичення знань про клімат. Він відзначився безсистемністю, відсутністю чіткої методики і методології досліджень. Другий період (1900-1980 рр.) дослідження клімату Тернопільщини, як і території України в цілому, значно активізувались. Вивченням клімату Тернопільщини цього часу займалися науковці Львівського державного університету імені Івана Франка: завідувач кафедри фізичної географії географ-кліматолог М. Андріанов та доцент кафедри фізичної географії Г. Проць-Кравчук. Третій період (з початку 1990-х рр. до наших днів) характеризується значним вкладом у вивчені клімату Тернопільського плато, науковців Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, а саме: доцента кафедри фізичної географії Г. Чернюк; доктора, професора, завідувача кафедри географії України і туризму О. Заставецької; доцента кафедри фізичної географії М. Питуляк; доктора, професора, завідувача кафедри геоекології і методики викладання екологічних дисциплін Л. Царика; професора кафедри географії та методики її навчання Й. Свинка; доцента кафедри географії України і туризму П. Царика; асистента кафедри геоекології та методики викладання екологічних дисциплін С. Новицької.

Ключові слова: *Тернопільське плато, клімат Тернопільського плато, Українська метеорологічна служба, Гідрометеорологічна служба України.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Тернопільське плато – це найбільш рівнинна центральна частина області, яка обмежена із заходу Західно-Подільською горбистою грядою, зі сходу – Товтровим кряжем, з півдня – Придністровською структурно пластовою глибоко розчленованою рівниною, межа з якою умовно може бути проведена по лінії Бучач – Товсте – Борщів і далі в напрямку Камянця-Подільського до Збруча. Тернопільське плато порівняно з грядами, що його обмежують з заходу й сходу, займає значно нижчий рівень у рельєфі. Поверхня плато мало почленована, слабо хвиляста, злегка нахилена на південь – південний схід. Її абсолютні позначки на півночі досягають 380-400 м, на півдні – 300-350 м, коливання відносних висот не перевищують 15-20 м. навіть долини найбільших річок (Серет, Стрипа) врізані в плато лише на 40-60 м. Місцями в центральній і південній частині району межиріччя майже ідеально плоскі, що затримує дренаж атмосферних вод та сприяє надмірному зволоженню ґрунтів (степ Панталиха на вододілі Серету і Стрипи). Річки Стрипа і Серет розчленовують плато в меридіональному напрямку, але у верхів'ях вони течуть з північного заходу на південний схід. На півночі їхні долини не глибокі (близько 40-50 м), із заболоченими днищами та пологими схилами. З віддаленням на південь, приблизно від широти м. Тернопіль, характер річкових долин змінюється: вони стають глибокими, а далі поступово набувають каньйоноподібного вигляду, врізаючись на глибину 60-70 м.

На території Тернопільського плато розміщені Козівський, більша частина Зборівського, Тернопільського, Теребовлянського й Чортківського та невелика частина Бережанського, Бучацького й Борщівського адміністративних районів [17].

Клімат Тернопільського плато – це сукупність атмосферних процесів, які характерні для даної території в залежності від її географічної обстановки. Клімат даної місцевості формується в результаті взаємодії радіаційних і цирку-